

21. *Cankarjeva bibliografija*
Izdela: 1972 (zadnja faza). Izdaja: Obzorja, Maribor.

Avtor: prof. France Dobrovoljc.

22. *Bibliographie de la littérature slovène en langue française*

Za: Annales de l'Institut Français de Zagreb.

Izdela: 1972. Avtor: France Dobrovoljc.

23. *Pomenska analiza slovenske dramatike med Linhartom in Grumom*

Fenomenološko pozitivistična obravnava.

Izdela: 1972—1974.

Skupinsko delo.

Avtorji: Niko Grafenauer, Andrej Inkret, Taras Kermauner.

24. *Slovenski ekspresionizem*

Celovita obravnava.

Izdela: do konca 1972 (v zaključni fazi).

Nosilec teme: prof. dr. Fran Petré.

25. *Ivan Cankar. Monografija*

Izdela: 1973—1975.

Nosilec teme: prof. dr. Fran Petré.

26. *Nove tendence v slovenski poeziji v dvajsetih letih*

Izdela: 1972—1975.

Avtor: Katarina Šalamun-Biedrzycka.

prof. dr. Boris Paternu
Filozofska fakulteta v Ljubljani

PISMA ZAVODU ZA ŠOLSTVO OB PREDLOGIH ZA NOVE OSNOVNOŠOLSKE IN SREDNJEŠOLSKE UČNE NAČRTE — III

1

Smotri pouka slovenskega jezika v osnovni šoli

K razpravi o osnutku učnega načrta za osnovno šolo, za predmet slovenski jezik, prispevam v okviru slavističnega društva novo formulacijo uvodnega dela »Smotri pouka slovenskega jezika v osnovni šoli«. Ta uvodni del je pomembno idejno izhodišče, jedro. Menim, da je takšen, kot je predložen, vsebinsko in formalno šibek. Ne bom kritično analiziral, v čem je ta šibkost, podajam raje kar svoj predlog tega besedila. Upam, da lahko pripomore k večji kvaliteti, strokovnosti, osmislitvi uvoda v učni načrt oziroma učnega načrta samega.

1. Učenci ustvarjalno razvijajo svoje jezikovno sporočanje, sistematično goječ razne oblike govornega in pismenega sporočanja. Razvijajo kompozicijsko in sintaktično učinkovitost. Obvladujejo besedišče. Kultivirajo artikulacijo glasov in izvajanje govornih celot.

2. Učenci se usposobijo za ustno in pismeno sporočanje v knjižnem jeziku (pridobijo pravorečne in pravopisne navade).

3. Učenci spoznajo načine opazovanja in sistematiziranja (urejanja) brezštevilnih jezikovnih pojavov. Slovnica je orodje za napredovanje knjižnega jezika, za odločanje o jezikovnih vprašanjih, za učenje tujih jezikov in za splošno razvijanje logičnega mišljenja.

4. Učenci spoznajo zakonitosti in probleme slovenskega strokovnega jezika, v vseh razredih se mora učni predmet slovenski jezik naravno povezovati z drugimi učnimi predmeti.

5. Učenci v veliki meri osvajajo njim primerno umetnostno književnost; ta s pomočjo estetskih teženj spaja razsežnosti, resnice življenja. Spoznavajo naravno bistvo ustvarjalcev in ustvarjanja lepe književnosti.

6. Učenci se urijo v življenju v izbrana jezikovna sporočila in v izvajanju (reproduciranju) besedil v obliki manj ali bolj izraznega branja, v obliki deklamiranja, v obliki aktivnega govornega in gledališkega poustvarjanja. Prepojijo se z ritmom slovenskega ljudskega pesništva in z nekaj ritmi umetnega pesništva.

7. Učenci se urijo v kritičnem opazovanju in razčlenjevanju slabših jezikovnih sporočil, a če so vsebinska, se jih uče izboljševati in prirejati.

8. Učenci se usposablajo za samostojno delo z dobro knjigo, periodiko, za razumevanje gledaliških in filmskih del, radijskih in televizijskih oddaj in sploh sodobnih manifestacij jezika v javnosti.

9. Učenci pridobivajo svetovno, evropsko, slovansko in južnoslovansko jezikovno in kulturno zavest. Razvijajo ponos na materin, slovenski jezik in na slovensko kulturo, na domači kraj, pokrajino, gospodarstvo,

ponos na slovenski narod in na slovensko republiko in na socialistično domovino Jugoslavijo.

Da bi mogli primerjati, sledi ponatis Smotrov pouka slovenskega jezika v osnovni šoli iz uradno predlaganega učnega načrta:

— učenci se nauče pravilnega in tekočega ustnega in pismenega sporočanja v knjižnem jeziku in si pridobe pravorečne in prapovpisne navade;

— učenci si osvoje oblike ustnega in pismenega sporočanja za vsakdanje življenjske situacije;

— učenci se nauče smiselnega tihega, glasnega in recitativnega branja in samostojnega dela s knjigo;

— učenci spoznajo osnovne značilnosti in zakonitosti knjižnega jezika, si zaostrijo čut za knjižni jezik, razvijejo logično mišljenje in dobijo osnove za učenje tujih jezikov;

— učenci se usposobijo za doživljanje, umevanje in vrednotenje besedne umetnosti, tako da bodo dobro knjigo ljubili, iskali, ob njej osebnostno rasli in spoštovali materinščino in slovensko kulturo;

— učenci se usposobijo za razumevanje in doživljanje filmskega dela, gledališča, TV in radia ter spoznajo osnovne sestavine umetniškega izraza;

— učenci si pridobijo pozitivna etična stališča, spoštovanje socialistične domovine in pravičen odnos do dela in soljudi.

Milan Dolgan
Pedagoška akademija v Ljubljani

2

Deljivost ali nedeljivost srednješolskih učnih načrtov

Poznani so mi trije učni načrti za tehnične šole, ciklostilno razmnoženi, brez letnic izdelave in podpisa sestavljalcev. Zanima me v njih le literarnoteoretični delež, ki v vseh treh ni tako majhen, vsekakor pa občutno večji kot v gimnazijskem.

Prvi ni bil namenjen samo tehničnim, temveč vsem srednjim strokovnim šolam. Veljaven je bil — po izjavah starejših profesorjev — celo desetletje. Literarna teorija je v njem razdeljena na prva dva letnika: od letnih 95 ur ji je prisojenih kar 30 za prvi letnik, v drugem pa število ur ni posebej določeno. Enako število ur kot teoriji je odmerjeno tudi literaturi; v prvem letniku je bilo treba predelati snov od ljudske pesmi do romantike, v drugem pa do l. 1881.

Drugi načrt niti ni to, temveč le »osnutek minimalnega učnega načrta za slovenščino na tehničnih in njim ustreznih šolah za gospodarstvo in družbene službe.« Ta načrt je bil med dosedanjimi veljaven le na nekaterih tehničnih šolah in je imel tudi najkrajšo življenjsko dobo. Literarno teorijo je bilo treba po tem osnutku minimalnega učnega načrta poučevati dve uri tedensko v prvem letniku in enako v prvem polletju drugega letnika. Torej poldrugo leto literarna teorija! Tretjo tedensko uro so sestavljavci (ali sestavljalcev) namenili jezikovnemu pouku. Z literaturo se je dijak

tehničnih šol začel seznanjati torej šele v drugem polletju drugega letnika, v katerem je slišal o »vrhuncih evropske književnosti od antike do romantike«.

Sedaj veljavni »učni načrt za slovenski jezik s književnostjo na srednjih tehničnih šolah« deli snov prvega letnika na 40 ur jezikovnega in 65 ur literarnoteoretičnega pouka (realizira pa se jih ob optimalnih pogojih skupno največ 90). Literarnozgodovinski pouk pa (hkrati z jezikovnim) traja preostala tri leta, začenši z evropskim srednjim vekom.

Pri primerjanju teh načrtov (lahko pa tudi le enega) z gimnazijskim vidimo, da gre za dva skorajda različna tipa srednjih šol: gimnazijski dijaki potrebujejo manj oz. le osnovne pojme iz književne teorije, ki jih dobijo v prvem polletju prvega letnika. Tehnični dijaki pa se morajo krepkeje podkovati — potrebno jim je takorekoč celo leto, da so po zdajšnjem načrtu sposobni seznanjati se z literaturo. Osemletkarji se odločajo za razne drugostopenjske šole, med njimi tudi za tehnične. Ob koncu prvega letnika gimnazijci poznajo poleg osnov teorije tudi besedno umetnost od egipčanske do incl. srednjega veka, jutrišnji tehnik pa spoznava besedne umetnine samo v sklopu literarne teorije (namesto narobe), zgodovina literatur mu je še neznana. Tako se pri njem prekine spoznavanje slovenskih dogajanj za celo leto. Iz osnovne šole pride z željo, da bi se globlje in sistematično seznanjal z literaturo, slovensko in svetovno, namesto pričakovanega pa ga čaka enoletni pouk teorije.

Zagovorniki ločenega učenja literarne teorije se menda spominjajo starih avstrijskih učnih načrtov. Sam pa se dobro spominjam, da so nam na klasični gimnaziji vse bistveno iz literarne teorije povedali kar pri literaturi. (Sonet npr. bolj zaživi v dijakovi zavesti ob spoznavanju Danteja in Petrarce ter našega Prešerna.) Povojni gimnazijski učni načrt se glede teorije bistveno ni razlikoval od sedanjega gimnazijskega.

Tehnične šole imajo slovenščino tri ure tedensko. Zaradi manjkajoče ure bi moral biti pouk še bolj posvečen jeziku in literaturi, kot pa da vse prvo leto literarni pouk zamenja uvod v besedno umetnost, teoretična priprava na učenje literature. Najpomembnejše iz metrike, poetike in stilistike prinese tudi tehnični dijak že iz osnovne šole.

Šolska praksa jasno pove, da ne moremo govoriti o neki specifični slovenščini na tehničnih šolah (v kolikor to ne zadeva poklicne terminologije pri jezikovnem pouku). Nimamo slovenščine za gimnazijce in slovenščine za tehnike itn. Učni načrt naj bo en sam: ne gimnazijski in ne tehnični, temveč le srednješolski. Če imajo gimnazijci

uro več, tehniki pa uro manj, potem je sklep dovolj jasen. Slovenščina je maturitetni predmet na tehničnih šolah, od 1965. leta spet tudi ustno. Abiturienti srednjih šol se vsi ne odločajo samo za tehniko ali samo za filozofijo, temveč za prav vse fakultetne študije. Zakaj ne bi imeli vsebinsko in v glavnem tudi količinsko enake jezikovne in slovstvene izobrazbe? Preizkusni izpit maturantov-tehnikov je ob dosežanih načrtih na filozofski fakulteti seveda zahteven in tudi povsem umljljiv.

Urejali so in uredili učne načrte za osnovne šole in gimnazije (in baje pripravljajo že nove, izboljšane), tehnične pa so dobivale tudi osnutke minimalnih načrtov. Namesto množice srednješolskih učnih načrtov za materin jezik in književnosti bi morali imeti isti učni načrt, iste učbenike in ustrezno znanje. Osemletkarji prihajajo na drugostopenjske šole s enakim jezikovnim in literarnim znanjem, z enako novim, poglobljenim in razširjenim naj po štirih letih odhajajo s teh ali onih šol.

Stane Grebenc
TSS v Ljubljani

V OCENO SMO PREJELI

Ramovš, Fran: *Zbrano delo*. 1. knj. (Ur. Tine Logar in Jakob Rigler.) Ljubljana 1971. 373 str. (SAZU. Razred za filološke in literarne vede. Dela 23/I. Inštitut za slovenski jezik. 11/I.)

Bulletin scientifique. Section B. Sciences humaines. T. 7 (16), No. 10—12. Zagreb 1971.

Časopis za zgodovino in narodopisje. N. v. 7. (XVII.) letn. 1971, 1. zv. Maribor, Obzorja 1971. 151 + (1) str.

Umjetnost riječi. Časopis za nauku o književnosti. God. XV, br. 1. Zagreb, Hrvatsko filološko društvo 1971.

Stabéj, Jože: *Die slovenischen Monatsnamen*. (Historisch-sprachwissenschaftliche Übersicht). Sonderdruck. Zeitschrift für slavische Philologie. Bd. XXXVI. H. 1. Str. 108—129. Heidelberg 1971.

Cankar, Franc: *Žlahta*. Družinska kronika. (Prir. slikovno gradivo, spremno besedo in pojasnila napis. France Dobrovoljc.) Maribor, Obzorja 1971. 210 + (II) str.

Fridau, Nada: *Severna okna*. Pesmi. Maribor, Obzorja 1971. 48 + (II) str.

Gaborovič, Nada: *Seme*. Roman. Maribor, Obzorja 1971. 694 + (I) str.

Gajšek, Vladimir: *Daljna težišča*. Maribor, Obzorja 1971. 109 + (III) str.

Hanžek, Matjaž: *Iščemo pesmi, kje so?* Maribor, Obzorja 1971. 42 str. + 23 pril. (Znamenja. 21.)

Hofman, Branko: *Mož brez obraza*. Dramski kontrapunkt s tremi akordi in intervali. (Spremno besedo napisal Taras Kermauner.) Maribor, Obzorja 1971. 42 + (I) str.

Jančar, Drago: *Romanje gospoda Houžvičke*. Maribor, Obzorja 1971. 163 + (II) str.

Javoršek, Jože: *Hvalnica zemlji*. Roman. Maribor, Obzorja 1971. 190 + (I) str.

Kette, Dragotin: *Poezije*. (Ur. in spremno besedo napisal Niko Grafenauer.) Maribor, Obzorja 1971. 242 + (III) str. (Iz slovenske kulturne zakladnice. 12.)

Kolar, Marjan: *Sezuj se, kadar stopiš v mošejo*. Roman. Maribor, Obzorja 1971. 107 + (I) str.